

שיעור לפרשת בלק לפרשת בלק

1. במדבר כ"ב

הדרך לנגדי: (לג) ותרעמי האתון ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתנה הרגתי ואותה החייתי: (לד) ויאמר בלעם אל מלאך יהוה חטאתי כי לא נדעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה אם רע בעיניך אשובה לי:
(לה) ויאמר מלאך יהוה אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם שרי בלק:
המפגש השלישי: (לו) וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו אל עיר מואב אשר על גבול ארנו אשר בקצה הגבול: (לז) ויאמר בלק אל בלעם הלא שלח שלחתי אליך לקרא לך למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל בבדך: (לח) ויאמר בלעם אל בלק הנה באתי אליך עתה היכל אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישים אלהים בפי אתו אדבר:

נסיון הקללה הראשון: (לט) וילך בלעם עם בלק ויבאו קרית חצות: (מ) ויצב בלק בקר וצאו וישלח לבלעם ולשרים אשר אתו: (מא) ויהי בבקר ויסקח בלק את בלעם ויעלהו במות בעל ויכר משם קצה העם:

במדבר כ"ג: (א) ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים: (ב) ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבחם: (ג) ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואלכה אולי יסרה יהוה לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך וילך שפי:

(ד) ויסקר אלהים אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבחם: (ה) וישם יהוה דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר: (ו) וישב אליו והנה נצב על עלתו הוא וכל שרי מואב: (ז) וישא משלו ויאמר מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם לכה ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל: (ח) מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם יהוה: (ט) כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב: (י) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי פמהו: (יא) ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי לקב איבי לקחתך והנה ברכת ברך: (יב) ויען ויאמר הלא את אשר ישים יהוה בפי אתו אשמר לדבר: (יג) ויאמר אליו בלק לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם **אפס קצהו תראה** וכלו לא תראה וקבנו לי משם:

נסיון הקללה השני: (יד) ויסקחה שדה צפים אל ראש הפסגה ויבן שבעה מזבחות ויעל פר ואיל במזבחם: (טו) ויאמר אל בלק התיצב כה על עלתך ואנכי אסרה כה: (טז) ויסקר יהוה אל בלעם וישם דבר בפי ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר: (יז) ויבא אליו והנו נצב על עלתו ושרי מואב אתו ויאמר לו בלק **מה דבר יהוה:** (יח) וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע האזינה עדי בנו צפר: (יט) לא איש אל ויכבד ובו אדם ויתנתם ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה: (כ) הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה... (כא) ויאמר בלק אל בלעם גם קב לא תסבנו גם ברך לא תברכנו: (כב) ויען בלעם ויאמר אל בלק הלא דברתי אליך לאמר כל אשר ידבר יהוה אתו אעשה: (כג) ויאמר בלק אל בלעם לכה נא אסקחך אל מקום אחר **אולי יישר בעיני האלהים** וקבולו לי משם:

נסיון הקללה השלישי: (כד) ויסקח בלק את בלעם ראש הפעור הנשקף על פני הישימון: (כה) ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים: (ל) ויעש בלק כאשר אמר בלעם ויעל פר ואיל במזבחם:

(ב) ויכר בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי: (ג) ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל: (ד) ויאמר מואב אל זקני מדון עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו פלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא:
המפגש הראשון: (ה) וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנחל ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרם הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי: (ו) ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצים הוא ממני אולי אוכל נפה בו ואגרשנו מן הארץ כי נדעתי את אשר תברך מבךך ואשר תאר יואר: (ז) וילכו זקני מואב וזקני מדון וקסמים בידם ויבאו אל בלעם וידברו אליו דברי בלק: (ח) ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר דבר יהוה אלי וישבו שרי מואב עם בלעם:

(ט) ויבא אלהים אל בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך: (י) ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפר מלך מואב שלח אלי: (יא) הנה העם היצא ממצרם ויכס את עין הארץ עתה לכה קבה לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו: (יב) ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמכם לא תאר את העם כי ברוך הוא: (יג) ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי **מאן יהוה** לתתי לחלך **עמכם:** (יד) ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו **מאן בלעם** הלך עמנו:

המפגש השני: (טו) ויסקף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה: (טז) ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר בלק בן צפור אל נא תמנע מהלך אלי: (יז) כי כבד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה לי את העם הזה: (יח) ויען בלעם ויאמר אל **עבדי בלק** אם יתן לי בלק מלא ביתו וזהב לא אוכל לעבר את פי יהוה אלהי לעשות קטנה או גדולה: (יט) ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יסף יהוה דבר עמי: (כ) ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים **קום לך אתם** ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה: (כא) ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתו וילך עם שרי מואב:

סיפור האתון: (כב) ויחר אף אלהים כי הולך הוא ויתיצב מלאך יהוה בדרך לשטן לו והוא רכב על אתנו וישני נערכו עמו: (כג) ותרא האתון את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את האתון להטתה הדרך:

(כד) ויעמד מלאך יהוה במשעול הפרמים גדר מזה וגדר מזה: (כה) ותרא האתון את מלאך יהוה ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר ויסקף להכותה:

(כו) ויוסף מלאך יהוה עבור ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנטות מיין וישמאל: (כז) ותרא האתון את מלאך יהוה ותרבץ תחת בלעם ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל:

(כח) ויפתח יהוה את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים: (כט) ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש חרב ביד כי עתה הרגתיך: (ל) ותאמר האתון אל בלעם הלא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה החסכו הסכנתני לעשות לך כה ויאמר לא:

(לא) ויגל יהוה את עיני בלעם ויכר את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלפה בידו ויסקף וישתחו לאפיו: (לב) ויאמר אליו מלאך יהוה על מה הכית את אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט

במדבר כ"ד: (א) וַיֵּרָא בְלָעַם כִּי טוֹב בְּעֵינָיו יְהוֹה לַבְּרִךְ אֶת יִשְׂרָאֵל
 וְלֹא הִלֵּךְ כַּפְּעַם בַּפְּעַם לְקִרְאֵת נַחְשִׁים וַיִּשֶׁת אֶל הַמַּדְבָּר פָּנָיו: (ב)
 וַיִּשָּׂא בְלָעַם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטֵי וַתְּהִי עֲלָיו רוּחַ
 אֱלֹהִים... (ו) וַיַּחַר אֵף בְּלֶק אֶל בְּלָעַם וַיִּסְפֹּק אֶת כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל
 בְּלָעַם לִקְבֵי אֵיבֵי קִרְאֵתֶיךָ וְהִנֵּה בְרִכְתָּ בְרִךְ זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים: (יא)
 וַעֲתָה בָּרַח לְךָ אֶל מְקוֹמְךָ אֲמַרְתִּי כִּי אֶכְבְּדְךָ וְהִנֵּה מֵנַעַךְ יְהוֹה
 מִפְּנֵי: (יב) וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל בְּלֶק הֲלֹא גַם אֶל מְלֹאכֶיךָ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ
 אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר: (יג) אִם יִתֶּן לִי בְּלֶק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא
 אוֹכַל לְעִבְרֵךְ אֶת פִּי יְהוֹה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוֹה
 אִתּוֹ אֲדַבֵּר:

(יד) וַעֲתָה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעִמִּי לְכַה אֵינְעֵצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעַם הַזֶּה לְעַמְּךָ
 בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: (טו) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בְּלָעַם בְּנֹו בְּעַר וַיָּנָאִם
 הַגִּבֹּר שְׁתֵּם הָעֵינָן: (טז) נָאִם שָׁמַע אֲמַרְי אֶל וַיִּדַע דַּעַת עֲלֵיוֹן מִחֲזָה
 שְׂדֵי יַחֲזָה נֶפֶל וּגְלוֹי עֵינָיִם: (יז) אֲרָאֵנוּ וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קְרוֹב
 דָּרָךְ פּוֹקֵב מִיַּעֲקֹב וְקָם שְׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֵץ פְּאֲתֵי מוֹאָב וְקָרַקַר כָּל
 בְּנֵי שֵׁת... (כח) וַיִּקָּם בְּלָעַם וַיִּלְךָ וַיִּשָּׁב לְמִקְמוֹ וְגַם בְּלֶק הִלֵּךְ לְדַרְכּוֹ:

2. האברבנאל

"אם הוא יתברך הרשה את בלעם ללכת ואמר לו 'אם לקרא לך באו
 האנשים קום לך אתם', איך לאחר שהלך נאמר 'ויחר אף א-להים
 כי הולך הוא וייתצב מלאך ה' בדרך לשטן לו' והוא לא הלך אלא
 ברשותו ובמאמרו?"

3. רש"י על פרק כ"ב, ב'

וואד' - על כרחך - 'את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה'.
 ואף על פי כן 'וילך בלעם', אמר: שמא אפתנו ויתרצה.

4. ראב"ע על פסוק כ'

רש"י: "אחר שאמר ה' לא תלך עמהם איך אמר קום לך אתם?"
 "יש להשיב כי ה' לא רצה שילך עם האנשים הראשונים עד שיבואו
 שרים נכבדים מהם."

ולפי דעתי אין צורך, רק טעמו כטעם שלח לך אנשים, כי ה' אמר
 לישראל עלה רש (דברים א' כ"א) והם לא האמינו, רק אמרו נשלחה
 אנשים לפנינו (דברים א' כ"ב) אז שאל משה את ה' ואמר לו שלח
 לך אנשים. ואחר שאמר ה' לבלעם לא תאור את העם (פסוק י"ט) רק חשב
צורך היה לו לומר ואדעה מה יוסף ה' דבר (פסוק י"ט) רק חשב
 בליבו מחשבה רעה, וה' אמר לו לך עם האנשים, רק השמר לך שלא
 תדבר רק מה שאומר אליך. והעד על פרושי, ויחר אף ה' כי הולך
 הוא"

5. רש"י על כ"ב ב"ב

"כי הולך הוא - ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוהו"

12. מבנה "משולש" של הפרשה

מגמת בלעם	סיפור האתון	בלעם (לפני הברכה)	בלק (לאחר הברכה)	בלעם (לאחר הברכה)
1. לקלל בניגוד לצו ה'	"ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה"	"אולי יקרה ה' לקראתי ודבר מה והגדתי לך"	"לקב איבי לקחתך והנה ברכת ברך"	"הלא את אשר ישים ה' בפי אתו אשמר לדבר"
2. לא לקלל ולא לברך	"ותרא האתון את מלאך ה' ותרבץ תחת בלעם"	"וואנכי אקרה כה.. ויאמר לו בלק מה דבר ה'"	"גם קב לא תקבנו גם ברך לא תברכנו"	"כל אשר ידבר ה' אתו אעשה"
3. לברך ולהוסיף קללה מלבנו	"ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר"	"ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו"	"לקב איבי קראתיך והנה ברכת ברך זה שלש פעמים"	"לא אוכל לעבר את פי ה' לעשות טובה או רעה מלבי"
4. פעולה עצמאית של בלעם	"ויפתח ה' את פי האתון"	"לכה איעצך את אשר יעשה העם הזה לעמך"		

לילך"

6. רמב"ן על פסוק יג

"לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלך עמכם - אלא עם שרים גדולים למדנו שרוחו גסה ולא רצה לומר שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות ולפיכך ויוסף עוד בלק שלוח שרים, לשון רש"י. ואינו נכון, כי כל כבודו שיתפאר ויתגדל בדבר השם, ועוד שהוא לא היה חושב שייתן לו רשות ללכת עם שרים אחרים נכבדים. אבל טעמו שאין ה' חפץ שילך כלל."

והנה בלק חשד אותו כי להרבות שכרו אמר כן, ולכך אמר לו 'למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבודך', ועל כן הוסיף שלוח שרים רבים ונכבדים להראות לו כי הוא חפץ בו מאוד, ונדר לתת לו הון ועושר ככל אשר יצוה ויגזור עליו, ובלעם השיב להם, אם יתן לי בלק וגוי לא אוכל לעבור את פי ה' כי הוא אלהי ולא אוכל לעשות קטנה או גדולה אם אעבור את פיו, כי בשמו אני עושה. או יאמר לא אוכל לעבור את פיו בדבר קטן או גדול, כי הוא א-להי ואני עבדו."

"... וישאל ממנו עוד מה יצווה אותו, ועשה זה כהוגן כי מה ידע הוא בדעת עליון, ועצת ה' לעולם טובה והוא יורה חטאים בדרך ויודיענו מה יענה מלאכי גוי, או יגיד לו מה יקרה להם בעתיד."

7. רמב"ן על פסוק ל"ב

"כי ירט הדרך לנגדי - ... והעניין כאשר פירשתי, כי התליכה היה בה רשות מאת ה' הנכבד, אבל בלעם עיוות אותה בלכתו עמהם על דעתם שיקלל את העם."

8. רמב"ן על פסוק ל"ה

"ייתכן שיאמר לו לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו תדבר ותודיע אותם זה. או טעמו כי אחרי אשר התודה 'אם רע בעיניך אשובה לך', אמר לו לך עמהם, כי מחלתי לך על חטאתך ובלבד שתזכור אזהרתי אשר הזהרתך. והוצרך לומר לו כן, שלא יחשוב שיאמר לו לך עמהם לעשות מה שביקשו ממך."

9. דברים כג' ו'

"... ולא אבה ה' א-להיך לשמע אל בלעם ויהפך ה' א-להיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' א-להיך"

10. מיכה ו' ה'

"עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אתו בלעם בן בעור ... למען דעת צדקות ה'"

11. רש"י על כ"ב ט'

להטעותו בא, ואמר: פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שוה עליו, אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין.